

Wypas wrzosówek w rezerwacie „Gorzowskie Murawy”. Fot. Ewa Drewniak

— SPRAWOZDANIE

Zarządu Klubu z działalności
w roku 2020

Członkowie Klubu

W dniu 31.12.2020 r. Klub liczył 802 członków. W roku 2020 deklarację członkowską przesłały 3 osoby. W związku z tym statystyka pod względem rozmieszczenia członków niewiele się zmieniła i wygląda następująco: dolnośląskie - 36 osób, kujawsko-pomorskie - 12, lubelskie - 3, lubuskie - 171, łódzkie - 19, małopolskie - 12, mazowieckie - 22, opolskie - 7, podkarpackie - 1, podlaskie - 4, pomorskie - 43, śląskie - 19, świętokrzyskie - 2, warmińsko-mazurskie - 10, wielkopolskie - 378, zachodniopomorskie - 45.

Bieżącą składkę za rok 2020 opłaciło tylko 126 osób, kolejnych 46 osób miało ostatnią opłaconą składkę za rok 2019. Najstarszy Klubowicz obchodzi w tym roku 78 urodziny, a najmłodszy 14.

Koła terenowe

W ramach struktur organizacyjnych Klubu w roku 2020 działalność prowadziło pięć kół terenowych: piłskie, wolsztyńskie, poznańskie, dolnośląskie i wschodniopomorskie.

Projekty ochrony przyrody realizowane

1. Kontynuowano realizację projektu „**Przeciwdziałanie zmianom klimatu w ramach ochrony torfowisk na Nizinie Wschodnio- i Środkowoeuropejskiej**”. Projekt realizowany jest wspólnie z niemiecką organizacją NABU oraz organizacjami z Litwy, Łotwy i Estonii. Rozpoczął się we wrześniu 2016 r. Jest współfinansowany przez Fundusz Life, WFOŚiGW w Gdańsku i Baltic Sea Conservation Foundation. Dotyczy roli torfowisk w łagodzeniu zmian klimatu. Działania po

stronie polskiej dotyczą ochrony i renaturyzacji torfowisk w Słowińskim Parku Narodowym.

W ramach projektu, w roku 2020:

- wydaliśmy broszurę „Słowińskie torfowiska dla klimatu” po PL i EN <https://life-peat-restore.eu/pl/wp-content/uploads/sites/11/2020/01/slowinskie-torf-dla-klimatu-www-2.pdf>,
- zakończono działania ochronne - wycinę drzew - na torfowiskach w SPN,
- kontynuowano rutynowe działania związane z monitoringiem, pomiarami hydrologicznymi i badaniami próbek wody torfowisk SPN, kontynuowano także pomiary emisji gazów cieplarnianych,
- zlecono wykonanie 91 szt. pływaków wysp na zbiornikach po eksploatacji torfu w kopalni Krakulice (eksperymentalne działanie służące odtworzeniu procesów torfotwórczych),
- zlecono wykonanie blisko 370 przegród różnego typu na rowach i brzdach terenowych odprowadzających wodę z torfowisk SPN (wykonanie czerwiec 2021).

Projekt w roku 2020 był kontrolowany przez tzw. monitora projektu (dokumenty i przygotowanie raportów) na zlecenie Komisji Europejskiej. W ramach prac sporządzono okresowy raport z dotychczasowej realizacji projektu.

2. Wspólnie z belgijską ekologiczną organizacją pozarządową Natuurpunt realizowano projekt pt. **„Zielone Doliny: łączenie ochrony siedlisk przyrodniczych z długoterminowym zarządzaniem biomasa i włączaniem wielu interesariuszy”**. Projekt współfinansowany jest ze środków Funduszu Life. Celem projektu jest zapewnienie trwałości działań ochronnych podejmowanych w ostojach Klubu poprzez rozbudowę infrastruktury technicznej służącej zagospodarowaniu uzyskiwanej biomasy w Stacji Terenowej w Owczarach. W roku 2020:

Pływające wyspy zrealizowane w ramach projektu. Fot. Wojciech Spychała

- doprowadzono do części budynków gospodarczych instalację elektryczną na potrzeby m.in. przyłączenia tzw. brykięciarki planowanej do zakupu w ramach projektu,
  - rozpoczęto budowę nowego budynku kotłowni w Owczarach i pod koniec roku zainstalowano piec na biomasę,
  - rozpoczęto i w 50% zakończono prace związane z uruchomieniem „naturalnego” ogródka zabaw dla dzieci (powstały wiklinowe budowle, drewniane elementy, wiata). W 2021 r. planuje się zakończyć prace oraz doposażyć ogródek w dodatkowe elementy,
  - usunięto naloty i podrosty drzew z torfowiska w rezerwacie Dolina Ilanki II,
  - wyremontowano 13 szt. zastawek na rowach w rezerwacie Dolina Ilanki.
- W roku 2020 działania projektu kontrolowane były przez tzw. monitora na zlecenie Komisji Europejskiej.
- Złożono wnioski i uzyskano dotację na realizację projektu przez WFOŚiGW w Zielonej Górze na kwotę 190 000 zł oraz z NFOŚiGW na kwotę 563 000 zł. Dzięki uzyskanym dotacjom zmniejszony zostanie udział własny Klubu w kosztach projektu.
- 3.** Rozwijano koordynowaną przez Klub i prowadzoną wspólnie z kilkunastoma

*Nowy budynek kotłowni w Owczarach w trakcie budowy.
Fot. Magdalena Makowska*

*Wiatka na terenie Stacji w Owczarach.
Fot. Magdalena Makowska*

innymi organizacjami ogólnopolską akcją **“Rezerваты – czas na comeback!”** mającą na celu uzupełnienie i rozwój istniejącej sieci rezerwatów przyrody w kraju. W roku 2020 na naszej stronie internetowej zostały zamieszczone propozycje rezerwatów dla 4 województw, dla których koncepcja była już dopracowana: lubuskiego, opolskiego, łódzkiego i zachodniopomorskiego. Prezentacja ma postać aktywnej mapy z naniesionymi granicami proponowanych rezerwatów i podstawowymi informacjami o obiektach. Kontynuowano również prace terenowe, wydano opracowania książkowe, podsumowujące stan i potrzeby ochrony rezerwatowej w woj. opolskim pod redakcją Michała Sierakowskiego, Arkadiusza Nowaka i Pawła Żyły i łódzkim pod redakcją Józefa Kurowskiego i Pauliny Grzelak. Zebrano materiał do przygotowania monografii dla kilku innych województw.

4. Kontynuowano projekt: „Przebudowa oraz zmiana sposobu użytkowania zabytkowego budynku z XVIII w. - karczmy sądowej w Uniemyślu – kompleksowy remont”.

W 2020 r. w ramach złożonego wniosku o dofinansowanie projektu ochrony niepylaka apollo do Funduszu Life+ sporządzono plan adaptacji części Stacji jako miejsca hodowli gatunku oraz lokalnego ośrodka jego ochrony wraz z niewielką ekspozycją multimedialną i salą edukacyjno-projekcyjną. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpi w maju 2021 r.

W 2020 r. naprawiono część piaskownicowych murów przy Stacji. Prace remontowe były możliwe dzięki dofinansowaniu z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach funduszu na rewitalizację krajobrazu wsi. Koszt zadania wyniósł 14 000 zł.

W 2020 r. również z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich wspólnie z lokalnym Stowarzyszeniem Doliny Zadnrny i Sołec-

twem Wsi Uniemyśl kontynuowano rozwój tradycyjnego ogrodu w sąsiedztwie Stacji. W kolejnym etapie postawiono edukacyjną wiatę przyrodniczą, tablice i gry edukacyjne, przygotowano miejsce rekreacji i wykonano ścieżki, a także dosadzono nektarodajne rośliny w przestrzeni ogrodu.

Wszelkie działania w Uniemyślu można podglądać na fanpage'u karczmy sądowej w Uniemyślu na Facebook'u.

5. Rozpoczęto akcję **ochrony muraw kserotermicznych nad dolnym Bobrem**, zmierzającą do objęcia najcenniejszych fragmentów czynną ochroną, w tym publiczną zbiórkę środków na wykup wybranych działek obejmujących murawy, stanowiących własność prywatną.

Projekty ochrony przyrody planowane do realizacji

Złożono wnioski o dotacje (Life+) na realizację trzech kolejnych projektów:

- jako Beneficjent główny - wspólnie z Karkonoskim Parkiem Narodowym i Instytutem Botaniki PAN oraz 3 innymi organizacjami pozarządowymi z Czech i Austrii złożyliśmy wniosek o dotacje (Life+ i NFOŚiGW) na projekt ochrony i reintrodukcji niepylaka apollo (w Polsce na terenie Sudetów). Na prace przygotowawcze otrzymaliśmy dotację NFOŚiGW w kwocie 50 000 zł,
- wspólnie z NABU (Niemcy) w partnerstwie z OTOP złożyliśmy wniosek o dotację na projekt pt. „Multi-stakeholder Landscape and Technical Innovation leading to Peatland Ecosystem Restoration”. Projekt ma za zadanie wsparcie ochrony Torfowisk Orawsko-Nowotarskich,
- wspólnie z Natuurpunt (Belgia) złożyliśmy wniosek (Life+) na projekt dedykowany

ochronie lasów łągowych. W Polsce projekt będzie w niewielkim stopniu dotyczył działań z zakresu czynnej ochrony i będzie miał raczej charakter demonstracyjny w zakresie naturalnej, w niewielkim stopniu wspieranej przez człowieka renaturyzacji lasów łągowych.

Działalność rolno-środowiskowa

Klub kontynuował rozpoczętą przed laty ochronę zagrożonych elementów krajobrazu rolniczego w ramach prowadzonego gospodarstwa rolnego w Owczarach oraz posiadanych i dzierzawionych gruntów. Hodowla zwierząt obejmowała ok. 200 owiec, 10 kóz oraz 1 konia. W Owczarach kontynuowano wypas muraw kserotermicznych, prowadzono szkółkę starych odmian drzew owocowych (zaszczepiono ok. 1000 drzewek) oraz kolekcję zachowawczą chwastów. W roku 2020 kontynuowano nowy cykl realizacji programu rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach różnych wariantów pakietu 4 i 5 (ochrona siedlisk i zagrożonych gatunków ptaków) obejmujących murawy kserotermiczne w dolinie Odry (głównie w okolicach Owczar, Zatonii Dolnej i Cedyni), łąki w Koźminku, łąki nad Obrą, łąki i torfowiska nad Iłanką k. Torzymia i torfowiska nad Pliszką w Kosobudkach oraz torfowiska w różnych rejonach Pomorza. W roku 2020 r. rozpoczęto wypas owiec na murawach kserotermicznych w rezerwacie „Murawy Gorzowskie”. Łącznie programem rolno-środowiskowym objętych jest około 125 ha gruntów - głównie muraw kserotermicznych, różnego typu łąk i torfowisk. Wypas i koszenia prowadzono zgodnie z wymogami określonymi w programach rolno-środowiskowo-klimatycznych.

Opracowania i ekspertyzy

W roku 2020 Klub prowadził prace terenowe i kameralne na potrzeby kilkudziesięciu opracowań, na zlecenie różnych instytucji (realizacje zakończone w roku 2020). Były to:

- projekty planów ochrony dla rezerwatów Miłachowo na zlecenie RDOŚ Gdańsk, Bagno Raczyk i Mokradła koło Leśniczówki Łowiska na zlecenie RDOŚ Szczecin,
- plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Torfowisko Zocie, Dębowa Góra pod Mławą i Jezioro Karaś na zlecenie RDOŚ Olsztyn,
- plan zadań ochronnych dla części obszaru Natura 2000 Wolin i Uznam – na zlecenie RDOŚ Szczecin,
- plany zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: Rynna Jezior Rzepińskich, Rynna Jezior Torzymських oraz Stara Dąbrowa w Korytach na zlecenie RDOŚ w Gorzowie Wlkp.,
- ekspertyza z zakresu skuteczności działań ochronnych na wybranych torfowiskach w obszarach Natura 2000: Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie i Dolina Leniwej Obry na zlecenie RDOŚ w Gorzowie Wlkp.

Ponadto Klub prowadził prace terenowe i kameralne na potrzeby opracowań, które będą kontynuowane w roku 2021. Są to:

- projekt planu ochrony Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego - na zlecenie Pomorskiego Zarządu Parków Krajobrazowych (zakończono i podsumowano etap inwentaryzacji terenowych, przeanalizowano zagrożenia i sposoby ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych Parku, wypracowano wstępną koncepcję ochrony),
- projekt planu ochrony Parku Krajobrazowego Dolina Słupi - na zlecenie Pomorskiego Zarządu Parków Krajobrazowych,

*W badaniach terenowych bardzo przydatne są drony.
Fot. Andrzej Jermaczek*

przy współpracy z Narodową Fundacją Ochrony Środowiska (wykonano zasadnicze prace inwentaryzacyjne w zakresie inwentaryzacji chronionych siedlisk przyrodniczych, chronionych i zagrożonych gatunków, walorów krajobrazowych i kulturowych),

- plany zadań ochronnych dla 5 obszarów Natura 2000 w województwie warmińsko-mazurskim: Ostoja Dylewskie Wzgórza, Ostoja Welska, Przełomowa Dolina Rzeki Wel, Puszcza Romincka i Lasy Iławskie – na zlecenie RDOŚ Olsztyn,
- PZO obszarów: Torfowisko Reptowo i Ostoja Golczewska na zlecenie RDOŚ Szczecin,
- PZO obszarów: Guzy, Zielenina, Prokowo, Lubieszyniek, Stary Bukowiec, Nowa Sikor-

ska Huta, Pomlewo, Huta Dolna, Sztumskie Pole, Mikołajki Pomorskie, Jezioro Krąg, Torfowisko Trzebielino i Karwickie Źródłiska w województwie pomorskim na zlecenie RDOŚ Gdańsk,

- PZO obszaru Karsibórz Świdwiński na zlecenie RDOŚ Szczecin,
- projekty planów ochrony rezerwatów: Jezioro Małe Łowne, Bagnisko Niedźwiady, Paraszyńskie Wąwozy, Zajęcze Wzgórze, Nowe Wicko, Źródłiskowe Torfowisko, Buczyna nad Słupią na zlecenie RDOŚ Gdańsk.

Edukacja i promocja ochrony przyrody

Na przełomie lutego i marca w Torzymiu zorganizowano XXXVIII Zjazd Klubu. W trakcie Zjazdu wybrano nowy Zarząd.

5 marca 2020 r. w Świebodzinie odbył się XXXVIII Lubuski Konkurs Przyrodniczy dla uczniów szkół podstawowych. Temat wiodący konkursu brzmiał: „Rośliny pól, łąk, muraw i torfowisk”. W tym roku wzięło w nim udział 51 uczniów reprezentujących 12 szkół. Zespołowo zwyciężyła Szkoła Podstawowa

XXVIII Zjazd Klubu w Torzymiu. Fot. Rafał Ruta

z Torzymia, dwa kolejne miejsca ex aequo zajęły: Zespół Edukacyjny z Bojadeł oraz Szkoła Podstawowa z Klenicy.

Z uwagi na sytuację epidemiologiczną odwołano organizowaną tradycyjnie od lat wiosenną sesję naukową.

Klub był organizatorem kilkunastu imprez i spotkań odbywających się w Stacji Terenowej w Owczarach:

- na przełomie lutego i marca – odbyła się akcja szczepienia starych odmian drzew owocowych w ramach prac na potrzeby szkółki,

- w lutym – odbyły się jednodniowe warsztaty szczepienia drzew owocowych, w których wzięło udział 10 osób, a zaszczytne drzewka uczestnicy zabrali ze sobą do posadzenia na swoim terenie,
- w marcu – wraz z pracownikami Parków Krajobrazowych woj. lubuskiego odkrzaczano część muraw kserotermicznych w Owczarach,
- w marcu – pracownicy Stacji wzięli udział w akcji odkrzaczania murawy kserotermicznej w okolicy Chojny,

*Lubuski Konkurs Przyrodniczy.
Fot. Karolina Banaszak*

- w marcu – w ramach projektu „ZIELONE DOLINY – łączenie ochrony siedlisk przyrodniczych z długoterminowym zarządzaniem biomasą i współpracą wielu interesariuszy”, odbyły się warsztaty wikliniarskie, podczas których uczestnicy/wolontariusze wykonali wiklinowe elementy infrastruktury placu zabaw i gier na podwórku w Owczarach,
- w maju - rozpoczął się sezon wypasu owiec i kóz na murawach, który potrwał do połowy października. Wypas odbywał się na murawach kserotermicznych w woj. lubuskim i zachodniopomorskim. W tym roku, w ramach umowy w Urzędem Miasta w Gorzowie i na zasadach programu rolno-środowiskowego, włączyliśmy do wypasu ok. 20 ha muraw w rezerwacie Gorzowskie Murawy,
- w lipcu - odbyło się Letnie Spotkanie z Łąką, w którym wzięło udział ponad 50 osób,
- w październiku - odbyło się Jesienne Spotkanie z Sadem, w którym wzięło udział ok. 50 osób. Podczas imprezy odbyły się m.in. warsztaty botaniczno-owocowe, wykład o starych odmianach drzew owocowych, degustacja owoców starych odmian, warsztaty wykorzystania dzikich roślin owocowych, konkursy i zajęcia plastyczne,
- w październiku i listopadzie – prace w Stacji skupiły się głównie na szkółce starych odmian drzew owocowych,
- w grudniu – pobierano zrazy ze starych drzew w terenie do zimowego szczepienia.

Zajęcia entomologiczna na murawach w Owczarach podczas Letniego Spotkania z Łąką. Fot. Ewa Drewniak

Z powodu tzw. „lockdownu” odwołano wszystkie zajęcia edukacyjne zielonych szkół i innych imprez na przełomie maja i czerwca.

Z uwagi na epidemię Klub prowadził ograniczoną działalność edukacyjną w obrębie Stacji Terenowej w Uniemyślu, gdzie zorganizowaliśmy kilka imprez o charakterze edukacyjnym, a także działań z zakresu ochrony przyrody.

Klub prowadził serwis internetowy. W roku 2020 na stronie kp.org.pl odnotowaliśmy ok. 51 tys. odwiedzin pochodzących z kilkudziesięciu krajów. Najwięcej gości zagranicznych pochodziło z Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Holandii, USA. Z terenu Polski odnotowano ponad 48 tys. wizyt. W czołówce miast, z których pochodziły osoby odwiedzające naszą stronę znalazły się: Warszawa, Gdańsk, Poznań, Szczecin, Kraków.

W roku 2020 Klub był stale obecny na portalu społecznościowym Facebook. Swoje

konta na portalu mają też Koła Terenowe oraz Stacje.

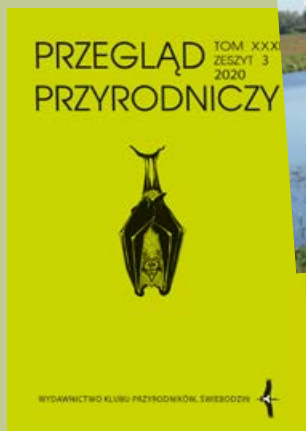
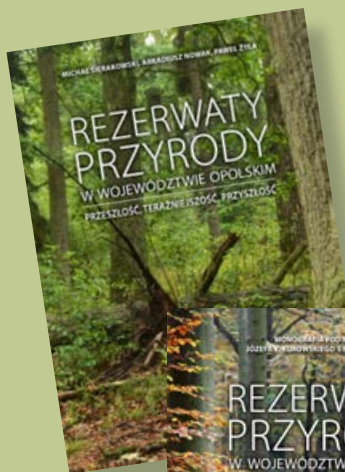
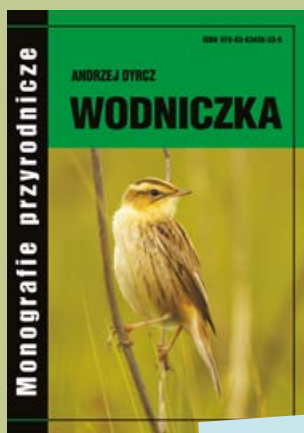
W serwisie e-mailowym „Wiadomości KP” ukazało się kilkadziesiąt informacji na temat aktualnych wydarzeń i problemów ochrony przyrody. Wiadomości KP prenumeruje 1211 osób.

Prowadzono skierowany do członków Klubu e-mailowy serwis „info-kp”, w ramach którego raz w miesiącu rozsyłano informacje o bieżących działaniach i przedsięwzięciach Klubu.

Klub powiększał stale zbiory biblioteczne. Pracownicy Klubu oraz członkowie Kół Terenowych jako zaproszeni goście, z uwagi na epidemię w ograniczonej skali, uczestniczyli w roli prelegentów w kilku spotkaniach oraz imprezach poświęconych ochronie przyrody i edukacji przyrodniczej organizowanych przez różne instytucje oraz organizacje.

Wydawnictwa

W ramach działalności Wydawnictwa wydano cztery zeszyty Przeglądu Przyrodniczego oraz 4 zeszyty biuletynu Bociek. Wydano 24. zeszyc "Monografie przyrodniczych" – monografię wodniczki *Acrocephalus paludicola* autorstwa Andrzeja Dyrca. Wydano monografię „Przyroda Piły - geografia, bioróżnorodność, historia” pod redakcją Rafała Ruty (w ramach prac Piłskiego Koła Terenowego) oraz opisane wcześniej monografie rezerwatów woj. opolskiego i łódzkiego.

Organizacja pracy

Na koniec roku 2020 Klub zatrudnił 20 osób, spośród których większość stanowili specjaliści z zakresu ochrony przyrody (biologii, leśnictwa, ochrony środowiska i geologii).

W kwietniu 2020 r. z pracy w Klubie zrezygnowała Katarzyna Barańska – wieloletni pracownik i członek Klubu. W sierpniu w Klubie podjęła pracę Paulina Grzelak – również wieloletni członek i współpracownik Klubu oraz laureatka naszych konkursów przyrodniczych.

W ramach realizowanych zleceń oraz projektów Klub zatrudnił ok. 30 osób w oparciu o umowę o dzieło oraz umowę zlecenie.

Interwencje i uczestnictwo

Podobnie jak w latach poprzednich Klub (a także koła terenowe) aktywnie włączał się w procedury administracyjne oraz procesy opiniowania różnych aktów prawnych związanych lub mających istotny wpływ na ochronę przyrody. Pracownicy Klubu brali udział w pracach różnych instytucji, gremiów naukowych czy organizacji pozarządowych, których zadaniem było m.in. opiniowanie, opracowanie wytycznych i wskazówek do zarządzania oraz planowania ochrony przyrody.

Członkowie Klubu i pracownicy brali w ograniczonym zakresie (głównie w ramach telekonferencji) udział w spotkaniach i konferencjach, poświęconych ochronie przyrody.

Pracownicy udzielili telefonicznie, pocztą elektroniczną lub osobiście kilkuset porad i wskazówek dotyczących ochrony przyrody.

W roku 2020 prowadzono interwencje w kilkudziesięciu sprawach w różnych miej-

scach w Polsce i bieżąco opiniowano projekty dokumentów lub aktów prawnych.

Przedstawiciel Klubu uczestniczył w pracach grupy roboczej ds. polskiej adaptacji znowelizowanego standardu certyfikacji lasów FSC.

Aktualizowaliśmy informacje w kilkunastu postępowaniach Komisji Europejskiej dotyczących spraw polskich.

Pracownicy Klubu uczestniczyli w pracach rad naukowych: Słowińskiego i Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Przedstawiciel KP jest członkiem Rady międzynarodowej organizacji CEEWeb (sieć na rzecz ochrony bioróżnorodności w Europie Środkowej i Wschodniej), którą reprezentuje także w Grupie Roboczej ds. zarządzania Obszarami Natura 2000 przy Komisji Europejskiej.

Monitorowaliśmy powstawanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 i niepokojące zjawisko zmiany ustanowionych planów na żądania Ministerstwa Środowiska, wnosząc uwagi do projektów PZO i projektów zmian PZO.

Wspieraliśmy inicjatywę społeczną Ratujmy Kleszczowskie Wąwozy w rozmowach z Lasami Państwowymi oraz RDOŚ w Krakowie, w celu utworzenia rezerwatu Mała Puszcza Kleszczowska.

Sprzęt, grunty oraz infrastruktura techniczna

W roku 2020 Klub nie dokonał istotnych zakupów sprzętu technicznego. Na dzień 31 grudnia 2020 r. Klub był właścicielem ok. 145 ha gruntów, a ok. 190 ha dzierżawił lub użytkował w oparciu o umowy użytkowania.